

Forældres refleksioner fra graviditet til forældreskabet og deres oplevelser med forældreforberedelsesprogrammet MANU

Af: Christine Ingemann (chin@sdu.dk), Ingelise Olesen & Christina VL Larsen

Baggrund for undersøgelsen

Det foregående notat pegede på behovet for at undersøge forældres perspektiver på MANU, men også mere grundlæggende hvad forældres syn er på forældreskab og opdragelse. For at et program kan implementeres med succes, er det vigtigt at medtænke forældres behov og ressourcer.

Gilmer et al. (2016) finder i en international litteraturgennemgang at forældres viden og deres behov sjældent bliver udforsket før udviklingen af et forældreprogram. Dette står i modsætning til viden indenfor implementering, hvor man peger på vigtigheden af at inddrage brugernes viden og behov allerede under programudviklingen (Nilsen & Bernhardsson, 2019). Gilmer et al. (2016) konkluderer at universelle forældreprogrammer (dvs. et program målrettet hele befolkningen) kan være værdifulde, når forældre kan få adgang til programmet på et tidspunkt og i et format, der passer til deres behov og ressourcer.

Enkelte forældres perspektiver på relevante emner blev indsamlet under udviklingsprocessen af MANU, men det er fortsat usikkert, hvordan MANU imødekommer forældres behov generelt. Derudover viser tidligere undersøgelser i Grønland vigtigheden af at integrere kultur, værdier og lokal praksis i Grønlands sundhedsfremmende og forebyggende indsatser samt sundhedsvæsenet (Olesen et al., 2020; Rink et al., 2021; Aagaard, 2017). Derfor er det vigtigt at sætte fokus på forældres perspektiver og erfaringer for at forstå MANUs implementeringsproces, hvad der hindrer eller understøtter implementering, og om programmet har potentialet til at opfylde sit ultimative mål om at skabe familier med god trivsel og sundhed (God Barndom, 2016; Ingemann et al., 2021). Derfor handler denne undersøgelse om hvordan forældres forestillinger og oplevelser af forældreskab afspejles og udfordres i MANU. Først ved at undersøge forældres erfaringer med overgangen til forældreskabet og deres værdier i børneopdragelse. Derefter ved at sammenligne disse erfaringer med MANUs indhold og deres deltagelse i MANU. Projektet er initieret og udviklet i tæt samarbejde med en referencegruppe, som består af centrale sundhedsfaglige og kommunale nøglepersoner fra både ledelses- og praksisniveau.

Undersøgelsens fund

I det følgende gives et overblik over undersøgelsens vigtigste fund, som er samlet under følgende fem emner: 1) på vej til at blive forældre, 2) toqqissisimaneq – tryghed, 3) ataatsimoorneq – fællesskab, 4) forberedelse på fødsel og forældreskab, og 5) leverancen af MANU.

Beslutning om graviditet

Deltagerne havde lignende såvel som forskellige udgangspunkter for forældreskab, hvor nogen tog det som det kom, andre havde besluttet sig for at blive gravid inden, og for nogle deltagere kom graviditeten uventet. Støtten fra deres partner og forældre har været vigtig, især når barnet var helt uventet.

Overgangen til forældreskabet

For alle deltagere er overgangen til forældreskab en stor omvæltning, hvor de går fra et frit ungdomsliv til et livslangt ansvar.

"Man får et stort ansvar efter fødslen, som man skal have resten af livet. Det var måske det, der har været det mest overvældende for mig." (mor 4)

Overgangen har også ført til bevidste livsstilsændringer i form af at begrænse eller afstå fra alkohol, eller at komme ud af et misbrug.

Økonomiske muligheder

At kunne forsørge barnet og sikre at barnet ikke mangler noget nævnes af mange deltagere. Den vigtigste forberedelse er at købe de nødvendige praktiske ting til barnets ankomst (f.eks. tøj, barnevogn). Ydermere diskuterer mange vigtigheden af at have et arbejde, afslutte en uddannelse og flytte i egen bolig. Sidstnævnte er dog et spørgsmål om lange ventelister.

"Der er kun tilbud på lejligheder ved [byområde]. Det egner sig ikke at bo der, når man har fået et barn. Der bliver drukket, og de skændes. [...] Vi vil ikke bo der." (far 3)

"Det er mærkeligt at forestille sig, at vi bliver en familie, mens vi stadig bor hos hans forældre." (Mor 6)

1. På vej til at blive forældre

2. Toqqissisimaneq – tryghed

Toqqissisimaneq (tryghed) er noget af det vigtigste for forældre de vil give til deres barn. De fleste deltagere beskriver det som et trygt miljø, som er fri for alkohol, hash og vold, men det omfatter også et roligt hjem, stabilitet, prioritering af barnets behov og fri for bekymringer. Det ønsker deltagerne at opnå ved at give kærlighed, omsorg, og ved at kunne tale om det der kan være svært. Nogle deltagere beskriver tryghed i forhold til deres egen barndomsoplevelser, hvor alkohol har fyldt en del i deres hjem:

"Det er det værste man oplever i sin barndom. Når forældrene drikker sig fulde, så forandrer de sig fuldstændig. [...] Det er barskt og utrygt." (far 2)

Forældre ønsker at skabe et stabilt hjem med rutiner og grænser, hvor deres børn lærer vigtigheden af at gå i skole, være selvstændige, få selvtilid og lære at være åbne og nysgerrige på livet. God kommunikation og respekt var også vigtige værdier.

3. Ataatsimoorneq – fællesskab

Ataatsimoorneq (fællesskab) fremgår som en overordnet vigtig værdi for barnets opvækst blandt deltagerne beskrivelser. Fællesskabet opstår i samvær med familiemedlemmer og personer i ens nærmeste netværk. Fællesskabet formes ved at lære om ens forfædre og kende til ens familierelationer, at man samles til højtidere og at spise sammen jævnligt. Oplevelser i fællesskaber er noget, deltagerne husker tilbage fra deres egen barndom og ønsker at videregive til deres børn. At nyde naturen med familien ved at sejle, plukke bær eller gå på jagt er også en vigtig oplevelse som de ønsker at overlevere.

Fællesskabet eksisterer også på afstand, når fx bedsteforældre ikke bor i samme by, så er det vigtigt at barnet kender til dem og at familiemedlemmer følger med i barnets udvikling gennem beskeder eller videoopkald på trods af afstanden.

At lytte til andres oplevelser

Typisk forbereder deltagerne på fødsel og forældreskabet ved at tale med deres egen mor, søster, tante eller veninde, som har oplevet at føde.

"Min mor har været meget vigtig. Jeg spørger hende om fødsel, også min bedstemor. Dem, der har oplevet at føde. Sådan har jeg forberedt mig til at føde." (mor 7)

Deltagerne netværk er en vigtig kilde til råd og vejledning, når der opstår tvivl om barnets trivsel og opdragelse. Ved deltagelsen i MANU værdsatte mange muligheden for at lære af de andre kommende forældres erfaringer og perspektiver på emnerne i MANU.

"Det var godt at møde andre kommende forældre, også dem der allerede har forældreerfaring. Man føler sig meget velkommen, og jeg følte ingen begrænsninger for, hvad jeg kunne dele med gruppen." (mor 3)

At tale om tanker og følelser som par er for nogle deltagere nyt og for andre ikke. Mænd beskriver sig selv som tilbageholdende og have svært ved at opsøge råd i deres netværk, selvom de føler et behov for tale med andre fædre i samme situation.

"I et stykke tid har jeg savnet at kunne tale med andre fædre. Bare for at kunne dele med hinanden. Det har jeg savnet meget. Men vi mænd er ikke altid åbne, det er en udfordring. Nogle dage føler jeg ikke, at jeg har nogen at kontakte, selvom jeg har en stor familie og min partner." (far 1)

4. Forberedelse på fødsel og forældreskab

Offentlige tilbud

Forberedende og understøttende ydelser og programmer fra sundhedsvæsenet og kommunen beskrives som vigtige og nyttige af deltagerne. Samtaler med jordemoderen i konsultationstidene er centrale, og deltagerne sætter pris på at kunne kontakte sundhedspersonalet til enhver tid. Efter fødslen værdsættes hjemmebesøgene fra sundhedsplejersker med den rige mulighed for at kunne stille spørgsmål om deres nyfødte. Kommunernes familiecentre blev brugt af deltagerne til at modtage hjælp i forbindelse med, for eksempel parforholdskonflikter, misbrug, eller angst.

Dem som har deltaget i MANU, beskriver en overordnet tilfredshed med tilbuddet.

"MANU er en god ting. Jeg synes alle gravide burde deltage i det. Med MANU føler man sig ikke alene eller forvirret" (mor 9)

En far beskriver, hvordan MANU hjælper dem med at forberede sig til forældreskabet som par:

"Det har hjulpet os meget i vores forberedelse. Vores samtaler i MANU er anderledes end derhjemme. Og det, at vi to kan forberede os sammen, det er noget, jeg har været meget glad for." (far 1)

5. Leverancen af MANU

MANUs tilgængelighed

Næsten alle deltagere blev tilbudt at deltage i MANU. De fleste forældre modtog undervisning i grupper, mens enkelte deltagere fik MANU i individuelle konsultationer. Få deltagere synes at have deltaget i hele ni undervisningsgange. Andre deltog kun nogle enkelte gange på grund af arbejde, sygdom eller andre personlige hindringer.

"Jeg ville have deltaget, hvis det ikke var i arbejdstiden. Mens jeg var gravid, ønskede jeg at samle flere timer på arbejdet for at være berettiget til mere barselsstøtte." (mor 8)

Især mænd deltog ikke i MANU, fordi de skulle arbejde men også pga. manglende interesse for MANU, som en far forklarede:

"Jeg var lidt ligeglad med at gå til MANU. Jeg tænkte bare, at vi kan klare det selv. Men nu efter at have gået til MANU, tror jeg, det hjælper mig." (far 4)

MANU-undervisning blev ikke altid tilbudt i det omfang som programmet lægger op til. Dette skyldtes ifølge forældre blandt andet restriktioner i forhold til Covid-19-pandemien, sygdom blandt personalet eller for få tilmeldte. Forældre fra mindre byer og bygder, hvor MANU ikke bliver tilbudt lokalt, kendte ikke til det eller modtog dele af MANU, når de ventede på at føde på regions- eller landshospitalet.

MANUs format

På grund af at mange ikke deltager jævnlige i MANU undervisningen, beskriver nogle forældre, hvordan dette påvirkede gruppedynamikken. Deltagerne er generelt tilfredse med underviserens (f.eks. jordemoderens) måde at afholde undervisning på ved at dele viden gennem diasshow, beskrivelser, øvelser fra bogen og plads til spørgsmål fra forældrene. Underviserens motivation og evne til at undervise var dog afgørende for om forældrene fik noget ud af undervisningen eller ej. Desuden ønskede en far sig at undervisningen var mere (fysisk) aktiv, da det at sidde ned og lytte i 2,5 timer er trættende selvom informationen og de diskuterende emner er spændende. Ingen af deltagerne har brugt MANU-bogen udover at kort se på nogen af illustrationerne.

MANUs indhold

Mødre beskriver at de under graviditeten mest var optaget af at forberede sig på fødslen, hvilket kan forklare hvorfor de fleste hovedsageligt har deltaget i den MANU undervisning som omhandler fødslen. Andre emner, forældre husker fra de sessioner, de deltog i, varierede blandt dem, men de værdsatte at modtage information om, hvordan en nyfødt sover og spiser, hvordan man lærer at skelne dens gråd og hvad man kan gøre. Ydermere beskriver de at have reflekteret over deres egen barndom og hvordan de gerne ville være som forældre, og de blev også bevidste om, hvem der er i deres netværk. Deltagere sætter pris på at de har et sted til at kunne tale sammen eller bare at få disse emner gennemgået.

"Alle øvelserne var gode. De hjælper os til at lære hinanden bedre at kende som par" (mor 10)

"Jeg mærker øvelserne sætter tanker i gang i mit hoved" (mor 11)

Nogle deltagere vil gerne modtage mere vejledning i, hvordan man håndterer sit parforhold efter fødslen. Mange forventede at få mere praktisk forberedelse i MANU undervisningen, for eksempel om hvordan man bader eller holder en baby. Nogle få mødre nævner, at deres mandlige partner fandt MANU for teoretisk og at det handlede for meget om følelser.

Mange deltagere søgte også information fra bøger, internettet, Facebook-grupper, smartphone-applikationer (f.eks. om fosterets udvikling) og podcasts, såsom den grønlandske podcast om fødselsoplevelser 'Ernineq'.

Sammenligning med andet litteratur

Det er en stor omvæltning for forældrene at skulle omprioritere deres liv ved at sætte egne behov til side og omlægge deres netværk, hvor for eksempel venner rykker længere væk. Det er vigtigt for forældrene, at deres barn oplever tryk og omsorg. Gennem et godt samarbejde som forældre, og ved at sætte grænser ønsker forældrene at opdrage deres børn til at være respektfulde, selvsikre og selvstændige. Efter forældre er bedsteforældre den vigtigste familierelation til barnet. Oplevelser i fællesskaber er en vigtig del i barnets opvækst. Forældrene bruger primært familie og venner til at få råd og vejledning til at forberede sig på fødslen og forældreskabet. Derudover blev samtaler med jordemødre og MANU undervisning også brugt til forberedelse. Udover de relevante oplysninger og emner, der behandles i MANU, var forældrene glade for at kunne lære af og lytte til andre forældre. At gøre brug af MANU tilbuddet afhænger dog af den enkelte forælders interesse og muligheder (f.eks. arbejde eller personlige hindringer) for at deltage i undervisningen og læse MANU-bogen.

Graviditeten og overgangen til forældreskabet er præget af uforudsigelighed. Schlütter (2016) skriver i sin afhandling om moderskab og uforudsigelighed at "evnen til at møde uforudsigelighed med ro og visdom anses som en særligt positiv grønlandsk egenskab, der muliggør følelsen af agens i mødet med uforudsigelighed". Dette står i kontrast til den effekt urbaniseringen kan have i Grønland, hvor man samtidig med at hvile i uforudsigeligheden adopterer det mere vestlige behov for at planlægge og forudsige. Dette understøtter undersøgelsens resultater om at forældre takker ja til MANU som forberedelse, men samtidig tager tingene som de kommer og dermed ikke nødvendigvis prioriterer MANU.

At sikre et sikkert og omsorgsfuldt miljø og samtidig værne om fællesskabet og familiens involvering kan være udfordrende for nye forældre. I overgangen til forældreskab skal forældre finde sig selv i denne nye rolle, hvor det kan være svært at både vil gøre det anderledes end sine egne forældre og samtidig have behov for at få

støtte og råd fra dem. Ataatsimoorneq (fællesskab/community), toqqissisimaneq (tryghed), at finde vej som forælder, reflektere over ens barndom, og identificere ens netværk er emner, der behandles i MANU. De behandles som overordnede emner, i en oplysende tekst og/eller i samtaleøvelserne, men hvor meget disse emner diskuteres i detaljer afhænger af underviseren og den enkelte forælder.

Anbefalinger til MANU fremadrettet

I interviewdelen om MANU relaterede forældrenes svar sig til MANUs materiale, format og tilgængelighed. Ifølge Gilmer et al. (2016) kan et forældreforberedelsesprogram være universelt (dvs. tilgængeligt for alle) hvis det er meningsfuldt for forældrene, og når det er tilgængeligt i et format og på et tidspunkt, der passer dem. Herværende undersøgelse peger på muligheder om hvordan MANU kan blive styrket som tilbud, som omhandler: a) revidering af MANU-bogens format, b) fremhæve at MANU skaber et rum til refleksion for kommende og nye forældre, c) undersøge muligheder for at lave MANU undervisning mere tilgængelig for forældre, og d) finde muligheder for at involvere og engagere mænd i højere grad.

MANU-bogen blev stort set ikke brugt af forældrene udover i undervisningen. Mange beskriver brugen af andre ressourcer såsom smartphone-applikationer, internettet og bøger om graviditet, fødsel og forældreskab. Det vil være relevant at se nærmere på MANU-bogens format og overveje om materialet kan gives til forældre på en anden måde. Inspiration kan blandt andet hentes fra Inunnguiniq forældreprogrammets brochure (Qaujigiartiit Health Research Centre, 2014) og hæfterne om familieforbindinger, faderskab, børneopdragelse og forældreskab udviklet af National Collaborating Center for Indigenous Health og Aqqiumavvik Society (National Collaborating Centre for Indigenous Health, 2022). Derudover vil kortere og mere bekvem adgang til forberedende information også kunne leveres gennem for eksempel smartphone-applikationer og telefonbeskeder med hensyntagen til at ikke alle har en privat mobil, og internetadgang kan være begrænset nogle steder.

At lytte til andre deltagende forældre i MANU-undervisningen værdsættes af forældrene. Selvom MANU emnerne er nyttige og relevante, ønsker forældrene at få mere praktisk viden, for eksempel at lære at bade eller holde en nyfødt. At inkludere sådanne elementer i sessionerne ville også imødekomme nogle deltageres ønske om at undervisningen var mindre stillesiddende. Forældreprogrammet Inunnguiniq i Nunavut (Canada) inkluderer for eksempel naturen i mindst en af deres undervisningsgange (Amagoalik, 2019). Det kunne også være interessant at udforske om undervisningen kan laves om til en form for samtalerum.

Deltagerne har ingen klar mening eller idé om, hvornår det ville være bedst for dem at deltage i MANU undervisningen. I løbet af dagen er arbejdet i vejen og efter arbejde kan det være svært når man allerede har børn og så skal finde børnepasning. Til sammenligning tilbyder Inunnguiniq forældreprogram børnepasning som en del af programmet, så forældre kan deltage i sessionerne (Amagoalik, 2019). Dette kræver og afhænger dog af lokale ressourcer og organisering af MANU.

Ikke at kunne deltage i undervisningen på grund af arbejde nævnes ikke som den eneste årsag til, at mænd ikke deltager. Deltagerne beskriver, hvordan mænd generelt har sværere ved at udtrykke deres tanker og refleksioner, mens dette er et omdrejningspunkt i MANU. Derudover udtrykker mandlige deltagere et behov for at tale med mænd i samme situation, som de er, og de kunne eventuelt se at en organiseret fædregruppe er en mulighed. MANU kunne afprøve at tilbyde fædregruppe eller opdele forældre i grupper i sessioner for at imødekomme dette behov. At integrere naturen og praktiske komponenter i undervisningen kunne muligvis motivere flere mænd til at deltage.

Selvom de fleste deltagere ikke har deltaget i alle MANU undervisninger, er muligheden for at kunne gøre det værdsat. Ud fra deltagernes erfaringer kan undervisningen beskrives som et rum væk fra de daglige opgaver – et rum, hvor kommende forældre tager sig tid som par til at reflektere og diskutere. Dette er en værdifuld mulighed for at nå ud til forældre og støtte dem, hvilket gør det endnu vigtigere, at lokale undervisere har de nødvendige ressourcer til at skabe et sådant rum gennem MANU.

Forældres forestillinger om og oplevelser af forældreskab behandles generelt i forældreprogrammet MANU, men oplevelsen og fremmødet af MANU afhænger af, hvordan det er organiseret og lokalt udbydes. Samtaleøvelserne i MANU udfordrer forældrenes forestillinger om forældreskab, men kun i de undervisningsgange forældre deltager i, da næsten ingen bruger MANU-bogen udenfor undervisningen. MANU har mulighed for at skabe et rum for

forældre til at reflektere og forberede sig. Men for at MANU skal være universel tilgængelig efter hensigten og nå både mor og far, kunne undervisningsformatet genbesøges med inspiration fra f.eks. andre arktiske forældreprogrammer. Næste skridt i herværende projekt er først at dykke dybere ned i forældres perspektiver på familiens roller i barnets opvækst samt at identificere de lokale muligheder og udfordringer ved at implementere MANU.

Metode

Dette notat har til formål at give et kort overblik over ph.d.-projektets interviews med forældre, som både har deltaget og ikke deltaget i forældreforberedelsesprogrammet MANU. Notatet er skrevet på dansk og grønlandsk på baggrund af følgende videnskabelig artikel:

Ingemann, C., Jensen, E., Olesen, I., Tjørnhøj-Thomsen, T., Kvernmo, S., & Larsen, C. V. L. (2022). Parents' perspectives on preparing for parenthood: a qualitative study on Greenland's universal parenting programme MANU 0–1 year. BMC Pregnancy and Childbirth, 22(1), 859. <https://doi.org/10.1186/s12884-022-05170-4>

Kvalitative interviews blev afholdt med forældre i tre udvalgte sundhedsregioner, hvor vi primært interviewede i regionsbyerne, mens enkelte mindre byer og bygder blev inkluderet ved hjælp af telefoninterviews eller når gravide var på regionshospitalet i forbindelse med deres fødsel. Dataindsamling blev foretaget i 2020. 38 kvinder og 15 mænd deltog i undersøgelsen. Deltagerne kunne selv vælge om de vil interviewes på grønlandsk eller dansk. Hvis de har valgt grønlandsk, blev interviewene gennemført af Else Jensen, og hvis de har valgt dansk, blev interviewene gennemført af Christine Ingemann. Tabel 1 giver et overblik over de afholdte interviews med indikation for hvilket sprog de blev afholdt på. Tabel 2 giver en oversigt over deltagerens alder, deres nyfødtes alder eller om de var gravide på interviewtidspunktet, om de har ældre børn, om de er sammen med moren eller faren til deres nyfødte barn, og om de har deltaget i nogen form for MANU undervisning.

Tabel 1. Oversigt over interviews.

Region	Sted	Par interview	Individuelt interview med kvinde	Individuelt interview med mand	Sharing Circle med mænd
A	Regions by	1 på GL	4 på GL, 2 på DK	2 på GL	/
	By eller bygd	/	3 på GL	/	/
B	Regions by	3 på GL; 1 på DK	8 på GL	/	1 på GL med 3 mænd
	By eller bygd	1 på GL	1 på GL	/	/
C	Regions by	4 på DK	3 på GL, 6 på DK	/	/
	By eller bygd	/	2 på GL	/	/

GL indikerer at interviewet foregik på grønlandsk og DK på dansk.

Tabel 2. Oversigt over deltagerens egenskaber.

Region	A	B	C
<i>Antal deltagere</i>	13	22	18
<i>Deltagerens alder</i>	21-25: 5 26-30: 1 31-35: 5 >35: 1 Ukendt: 1	21-25: 7 26-30: 5 31-35: 6 >35: 1 Ukendt: 3	21-25: 3 26-30: 8 31-35: 3 >35: 3 Ukendt: 1
<i>Nyfødtes alder eller gravid på interviewtidspunktet</i>	Gravid: 2 1-6 måneder: 5 7-12 måneder: 5 13-15 måneder: 1	Gravid: 5 1-6 måneder: 9 7-12 måneder: 6 13-15 måneder: 1 Ukendt: 1	Gravid: 7 1-6 måneder: 9 7-12 måneder: 2 13-15 måneder: 0
<i>Ældre børn?</i>	5 Ja 8 Nej	13 Ja 9 Nej	7 Ja 11 Nej
<i>Sammen med nyfødtes far/mor?</i>	12 Ja 1 Nej	22 Ja 0 Nej	14 Ja 3 Nej
<i>Deltaget i MANU undervisning</i>	9 Ja 4 Nej	13 Ja 9 Nej	17 Ja 1 Nej

Litteratur

- Amagoalik, L. (2019). Inunnguiniq Parenting Program for Nunavummiut. In Q. H. R. Centre (Ed.). Iqaluit, Nunavut, Canada.
- Gilmer, C., Buchan, J. L., Letourneau, N., Bennett, C. T., Shanker, S. G., Fenwick, A., & Smith-Chant, B. (2016). Parent education interventions designed to support the transition to parenthood: A realist review. *International Journal of Nursing Studies*, 59, 118-133. https://ac.els-cdn.com/S0020748916300074/1-s2.0-S0020748916300074-main.pdf?_tid=95fc721d-9abe-4c6d-96a6-e8acc579c9b9&acdnat=1539363095_c296225a6d115f596485bac951a032d9
- God Barndom. (2016). *MANU - Forældreforberedelse*.
- Ingemann, C., Kuhn, R. L., Kvernmo, S., Tjørnhøj-Thomsen, T., & Larsen, C. V. L. (2021). An in-depth implementation study of the Greenlandic parenting program MANU's initial stages of implementation. *International Journal of Circumpolar Health*, 80(1), 1938443. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/22423982.2021.1938443>
- National Collaborating Centre for Indigenous Health. (2022). *Launch of Inuit resource booklets for parents and caregivers of children (0-6 years)*. Retrieved April from https://www.nccih.ca/485/NCCIH_in_the_News.nccih?id=475
- Nilsen, P., & Bernhardsson, S. (2019). Context matters in implementation science: a scoping review of determinant frameworks that describe contextual determinants for implementation outcomes. *BMC Health Services Research*, 19(1), 189.
- Olesen, I., Hansen, N. L., Ingemann, C., Lundblad, A., & Larsen, C. V. L. (2020). *Brugernes oplevelse af det grønlandske sundhedsvæsen: En pilotundersøgelse [Users' experience of the Greenlandic healthcare system: A pilot study]* (8778994969).
- Qaujigiartiit Health Research Centre. (2014). Inunnguiniq - Childrearing Advice from Inuit Elders. In Q. H. R. Centre (Ed.). Iqaluit.
- Rink, E., Reimer, G. A., Anastario, M., & Watson, Z. (2021). The influence of kinship networks and family relationships on pregnancy dynamics in North Greenland. *Elementa: Science of the Anthropocene*, 9(1). <https://doi.org/10.1525/elementa.2020.00162>
- Schlütter, M. M. (2016). Moderskab i det Urbane Grønland: om moderskab og uforudsigelighed i Nuuk, Grønland. *Jordens Folk*, 51(3-4), 17-25.
- Aagaard, T. (2017). Patient involvement in healthcare professional practice—a question about knowledge. *International Journal of Circumpolar Health*, 76(1), 1403258.